

...ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ՝ ՃԽԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ

Թիֆլիս (տես 4-րդ երևույթ) 3—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Օճառի վաճառականները:
Ալժմ Կորս պետությունը:
Հայաստանի դրուժինը:
Ապագայի պատգամաւորների ժո-
ղովուժ:
Բ ր ո յ ի կ ո ռ . — Իլլանի յօղուածը:
Կատարայապետի դիւանատունը: Խո-
լերան Թիբրայալուժ: Կարսի երկաթու-
ղի ջուր Խօջիվանքի դերպահանատան
դի, Բուխարայի էմիրի մեկնելը: Մաղ-
կահանութիւն: Օտար երկրացի
դրամականներ խնդիր: Դիտակալ
որդայալուժ: Իրգրատնտեսութիւն
ժողովրդի համար: Պոստային նոր
արակուշ: Պ. յ աղկալ յափշտակում:
Հին-Նախնիկանք: Ախալքալաքցի, Դան-
ակից: Ղուբայից:
Իմ պատուարներ երկու հայ կոթո-
նի եղբայրներին:
Թ Ղ ժ ա կ ց ու թ ի լ ը ն ե թ . — Շա-
մալի: Բարալէթ:
Փ ա գ ա ղ տ կ ա ն . — Քաղաքական
բարբ:

ՕՃԱՌԻ ՓԱՄՓՈՒՇՏՆԵՐ

Ինչպէս և սպասելի էր, թուրքաց կառավարութիւնը բաւականաչափ միայն սուտ լուր տարածելով, թէ սուլթանն իւր գահալաւթեան աստիճանի վրէջէն, օգոստոսի 19-ին, ընդհանուր ռեֆորմներ պիտի շնորհէ իւր հրապարակներին: Գոնէ հետագիւր մինչև այսօր, որ օգոստոսի 22-ն է, լուս է այդ քարձրագոյն շնորհի մասին:

Մի կատարեալ կոմբիա է սա,
որ խաղաղուժ է ի տես ամբողջ
աշխարհի: Եւ եթէ այս կոմ-
բիան այնքան տրագիքական կող-
մեր չունենար, համերական ծի-
ճալ պիտի յարուցանէր անշուշտ:
Շարունակ սուտ յօսերով ու
խտտումներով կերակրել իւր հը-
պատակներին և պետութիւննե-
րին, շարունակ օճառի փամփուշտ-
ներ բաց թողել, սա է Դրան
քաղաքականութիւնը, որից նա
չի շեղուել, չի շեղուում և, ինչ-
պէս երևում է, չի էլ շեղուելու,
մինչև որ մի գորտուր հարուած
չստիպէ նրան վերջ տալու իւր պըն-
դերես խաղերին:

ԱՅՔՄ ԶՈՐՍ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

Պետերբուրգից «Նով. Օբ.»-ին
հեռագրում են.
«Բերլինից հեռագրում են «Նո-
վոստի»-ին. «Խնչպէս լսում է,
Գերմանիան միանում է Հալսա-
տանի համար ռեֆորմներ պա-
հանջող երեք մեծ պետութիւն-
երին»:

Այս լուրը մեծ հաւանականութիւն է ընծայուած, քանի որ լորդ յոսէֆըրի քաղաքականութեան

Ճանքերից մեկն էլ այն է, որ Հայաստանի խնդրում իւր կողմ գրուէ Դերմանիային, որը, չնայելով, որ իւր Կ. Պոլսի ներկայացուցչին կարգադրել է միանալ Անգլիայի, Ռուսիայի և Ֆրանսիայի ներկայացուցչներին պահանջներին, բայց մի՞նչն այժմն նախկապէս ոչ մի գեր չէր խաղուէ հայաց խնդրում:

Գերմանիայի միացումն Անդրլիալի հետ մեծ գրաւական կարող է լինել խնդրի իրական հ զօրե ընթացք ստանալուն:

Անհատարար նշաններից երևում է, որ լարգ Սուլբերին աշխատում է Հայաստանի խնդրում այն դերը որ այժմ կատարում է միայն Անգլիան ուրիշ երկու պետություններ հետ, կատարել տալ Բերլին դաշնագիրը ստորագրող բոլոր պետություններին, որով շատ խոչընդոտներ ու տարաձայնություններ մեզ տեղից բարձրաձ կրկին:

ՀԱՅԵՍՏԱՆԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆՔ

(Գրադատների հասցե մէջ յիշուած պ
Դիւրինի յղուածը)

(Նորմալ-ի Պարիզի Թղթակցից)

Մի փոքրիկ աղէկայ մասին մի գեղեցիկ դուրջ է պատկերում թէ՛ վաթսւնալով մթին ուսուկի անկողնի մէջ խնդրեց իւր մօրը՝ որ ճրագը դնուէր նրան, մինչև որ ինքը քնէր։ Վնկէր իւր վաթեկտան, սերկնից, չարդրեց կոթովամիտ մայրը։—Մթնիցը, եղաւ պատասխանը։ Բայց յիշէր, սերկնիս, Աստուած այտոեղ, սենեակին մէջ քնէս եւ, իսկ Աստուած ինքը լոյս էր նախընտրէր գեղ մօտ կըմնայ, քնընկեկացկոտ։ Այլ վարդադեղատեղիայաբարբառութեան հետեւած լուծթին առ ժամանակ կարծեղ տուեց թէ կանխտեստեւած արդիւնքը յառաջ եկաւ երբ երկխոս մնալով իսկեց լուծթին երբ քաղցը ձայնով։ Այն ժամանակ մայրիկն, խնդրած գուրա ապր Աստուծոյ հ ճրագը թող մնայ։

Թիւրքալի հայ ժողովրդի գրութիւնը դէպի Արեւմտեան Եւրոպայի մարդկային ազգերը, որոնք նրա դիւական խնայողականաց և աշխնայեց կոտորածներէն պատանախաւում են արգայացցասման և բարոյական համակրանքների դիպող արտայայտութիւններով, հոյակապ նմանութիւն է բնմայում այդ նմուռ մանկան մտքի շրջանակին։ Ձևը համակրանքից և գթութեանից մեղ արդատ կացուցանելու համար, ապահովելիքէ միայն միւր կեանքն ու ստանալածքը։ Այսպէս է դատում և բնականապէս հայը։ Սակայն երկրորդմնապէս հանդիստուել, որ ծնածոթ է երկրի և ժողովրդի ասակալ գրութեան, բնականաբար կըցտակալ մի քայլ ևս առաջ գնալ և աներկելաբար հաստատել, որ ժողովրդականութիւնդները համակրական արտայայտութիւնը, անչպէս Անգլիանում, որ անուանքն ինչորից անգլիոնում էր, ոչ միայն պարզապէս հնուէ է իրական երկրական օգնութիւն մատակարար

իրևցը, այլ զբաղանապէս դառնադէտ
Առաջուց և վեր թուգեքեր չէին սիրո
հայերին, իսկ Սասունի արեւնալոզ
լաւնը մի պաշտաճաւոր ցուցումն է ը
ծայում երանց պգացման ուժգնութիւն
Իսկ այժմ իրենց գոհերի եւրոպայի
բարեկամներին կողմից նրանց հայտը
կենդակարձ նուաստացումից յետոյ, յ
լրանք դարձում են նոյն իսկ հայ ան
նից, Դրա համար էլ նրանք չեն լսն
յում ամեն տեսակ անգլիոթիւն զո
գնել՝ յազուրդ տալու համար իրեն
վերաւորում ինքնաւորութեան եւր
ոսմի վախի, երբ նրան այդ քաղա
տաարեան հիւպատոսները մի արտ
սովոր անարարութեան ազմկիչ պէ
նեկիպայցերին, տաաց թարգմաններ
որ թուրք կառավարութեան և հայ ժ
ղովրդի միջև եղած յարաբերութիւն
նոյնն է՝ ինչոյր առն և կնոյ, ուստի
տարականները, պոքը գթարարժու
նե տնկներով կնոյ կրած չարչարանք
իւր ամուսնու կողմից, աւելի իսկ
և լաւ կերպով վարուած կլինէին, եթ
միշտամեղուց հեռու մնային։ Այդ նկ
անդութիւնը բոլորովին ճշմարիտ
եղի՝ զոյնն ուղղում է շարժանալի միտնն ուղե
Որովհետեւ իսկ իսկ

[illegible]

սևամորթները ստրկութիւնը համեմատով՝ բաւական նշանակութեամբ չնբծիւր կարող են լինել: Մենք այսպէս ոչնչացրինք քաւարանը և կալարութեամբ մասնակցեցինք դժոխակցնաւորման: Մենք պարտական թիւն ստանձնեցինք, որ Թիւրքիոյ հայկական նահանգներում վատ կալարութիւնից յառաջանած գեղձում լըլ շուտապէս թիւն և վերջնական կերպը շտապակիլ լինին: Եւ մինք ոչ մի պարզապէս անվոյթ եղանք ոչ կառածելու այս ինքնադիր պարտական թիւնը, որի վտանայութեամբ Ռուսիոյ ժողովեցինք, այլ թոյլ տուեցինք՝ վատ կառավարութեան մի նուրբ րինուածութիւն տալով՝ համարող գանալով՝ մի գիւային սպառնալից միայն քաղաքականութիւն գտնուածաց գուն գործելու միւր գործութիւնը կացուցանել և կամ համարող ձեռքի խոտտոլանկու միւր անկարող թիւնը:

Մինչև անգամ Սասունի նախնի
որ այնքան մեծադուրդ ջասման զ
բյոթ յարուցեց անգլախօս ժողովու
նելի մէջ, մի աւելի չափակիլ արդի
չունեցաւ մկր վերջին ազատամյոյ
ապաւարութեան վրայ, բացի այն՝
ստիպեց նրանց նամակներէ, հեռագր
քի և հիւպատոսական տեղեկագրե
թիւր բացածոցն:

Կատարեալագէտ ստոյղ է, թէեւ գու-
նչ ընդհանրագէտ գիտցուած՝ որ ազ-
տաժիտ կարենէտը գիւտ անցեալ սե-
տեմբեր ամսին զիտէր այդ սպառ-
զիլսաւոր իրողութիւններն և ամեն-
միջոց գործ գրեց ծածկելու նրանց՝
սարսկութիւնից, այն ժամանակուա-
նիսէկ իւր հրաժարման օրը, եւ
խորհրդածով իրողութիւն է՝ որ եւ
իսկ ներկայումս իղճանի հայերը
լածուած են, ինկղանալոյ անգամանե-
լում՝ մինչև անգամ աւելի մեծ ա-
գթութեամբ, իսկ մենք գիւտ ևս գու-
թաղին սրտով սպասում ենք՝ որ
լան պատահի, ժամանակի այդ
խորհրդը վառման պատասխան
տուութիւնը, ասում են միքանի լա-
տիգեակ քաղաքագէտներ, սէտք
ծանրանայ Ռուսիայի վրայ՝ որի վրե-
ձնուայ յատակագիծն է Անգլիայի
ուսնդագին ճիղն անպատու գլարձն
Մոսկովեան գիւտագէտների նենգ
ժէտ լարերն այնքան լաւ յայտնի
որ մեկնաբանելու կարելք չկայ,—
անդորո աշխարհութիւն բաւական
համարուած, իսկ բանիմաց հառա-
կութիւնը կարող է ինքնուստահ-
թեանը նրանից մի գեղեցիկ՝ ճի-
պտակներ հետեւեալին — Վիճն է ք-
արգելում այս առաւօտ պողոտ զի-
Ռեյդօ, հարցրեց խանդաղաւոր
մայրը իւր յամաւ երիխային մի ամ-
րային գեղեցիկ առուօտ,—Տիգը
մայրիկի,—Տիգըմ, 'Կու երազում ե-
գաւակա։ Փողոցները բոլորովին մ-
քուր են, ուր է տիղմ,—Տեսնել
համար չատ խոր է, մայրիկ։ Միեւն-
բանը կարելի է կանխաստի և ուսու-
կան կուտակարութեան ընդձեռն
ծրաբրի մասին։

Եւ խօսում եմ աչքի առաջ ունենալով իրողութիւնները: Եւ տեսայ խօսակցեցի այդ պետութեան պաշտօնական ներկայացուցիչներին հետ խիստ քիայի զանազան կողմերում: Եւ աչքի նրանց գործը, պնենցի նրանց պ

ծողութեան եղանակները և բացառա-
ն կան արժանահատ հիմունքների վե-
րայ հաստատուած այն կարծիքին հա-
սայ՝ որ Սատուհի նախճիրի խնդրի
նկատմամբ նրանց ստանձնած դիրքն
ուղիղ էր—միայնակ զէպըը մինչև ցարդ
պիտուլթիւնների առաջ—և ես ա-
մենաթեթեւ վարանք չեմ զգում
հաստատելու որ, ինչոր խոչընդոտի
մեր կտառափութեան հանդիպեց
Հայաստանին նպաստելու գործի մէջ,
այսպ նրանցից և ոչ մին իւր պիտքը
չստացաւ մոսկովեան ինտրիգներէն

Ռուսիան զիջաւ մեր խնդրանաց քրե-
նեւոր Սասունի նախնիքն և ճշդիւ ու
խղճմտանօք կատարեց այն բոլորը՝ ինչ
որ խտտացեալ էր, Նրա ներկայացոյց
ցիչները խնդրել պարզելու ոչ մի ջանք
չխնայեցին, ոչ մի անձնական նախա-
պայարուժ կամ քաղաքական շահ խո-
չընդոտ չեղաւ անթիւրի քննութեան,
Այն մարդիկը՝ որոնք անձնականապէս
չեն սիրում հայերին և հիւանում միւ-
սուղամենեւի վրայ, առանց վարանե-
լա իրենց ձայնը բարձրացցրին յօգուտ
նրանց։ Առանց ըստ հաճոյս բարկաց-
նելու թուրքերին, որոնց հետ նրանք
աւելի բարեկամական պայմանների մէջ
են քան թէ մենք, նրանք ի վեր հա-
նեցին ճամբատութիւնն ամբողջապէս և
Ռուսիան մի խելացի զենողի հետաքըր-
քում թիւնամբ այժմ կ'արող է սպասել կ'ս
աւելի մտրկացումներ և չփութութիւն-
ներու։

Հայկական խնդիրն անկասկած մի
բաղադրական կողմ ունի, որի նկատա-
մամբ անկարելի է ասել թե՛ որոնք են
Ռուսիայի հաւանական հայեացքները,
բայց բնական է ենթադրել, որ ներկայ
Կայսրը իւր քաղաքականութեան մէջ
կրդեկավարութի միայն համարտութեան
և բարեացակամութեան նկատումնե-
րով։ Սակայն միայն մի բան կարելի է
ասել առանց վարանման, թէ՛ Սեմ
Բրիտանիան պէտք է պաշտպանէ հայ-
կական խնդիրը, կամ զուտ քաղաքա-
կան՝ կամ մարդասիրական տեսակէ-
տից։ Մենք կարող չենք երկուսը միա-
սին անել։ Մենք չպէտք է յայտնի կե-
րպով սղորմութիւն առաջարկենք, իսկ
ծածկաբար աշխատենք հրապարակի
հշտասակը տառնալու։ Բացայայտութիւն
տուած գո՞ւմարից։ Մենք չպէտք է ան-
յարկներով համար մի տուն կառուցա-
նենք և տալիս ենք, որ նա գործածուէր
մեզ համար իրրի մի պաշտպանութիւն
և պատնէշ՝ ընդդէմ հնարաւոր թշնա-
միների յառաջացման, որոնց հետ մենք
չարտնակուծ ենք վարուել իրրի բա-
րեկաններ և որոնց մենք հրակիրու-
նենք օգնել մեզ կառուցման գործի մէջ։
Ռուսիայի դիրքը բացարձակապէս ու-
ղիկ լինելու ասելի է և բարձրապէս
բարեկամական։ Որովհետեւ նա մօտ
20,000 հայ փախտականների ասպրն-
ջականութիւն տուեց, մինչդեռ մենք՝
որ բարոյապէս պատասխանատու ենք
ներս սահմաններում տեղի ունեցած
թաւալաղլոր խառնաշփոթութեանց,
արտաքսեցիկք տանջողութիւններն չենք
բողոքում համակարծիքամբ և փրփը-
րապէս խոստումներով։

Եւ սակայն այս երկրի պարտակա-
նութիւնն ինքն ըստ ինքեան պարզ է:
Մինք պէտք է կամ չուտափոյթ վերջ
ղնինք թրքական Գահութի ստակումնե-
րին, կամ պէտք է յայտարարենք չը՝
յապարակապէս մեր անկարողութիւնը:

Նամակագիրը զարմանում է, որ մենք
չենք յիշել մեր յոգութան մեջ, Ալեք-
սանդրապոլի հայկաթուղիկաց յաջորդ
պետու Պետր մար Նամակագիրին

[illegible]

Կատարուած իրողութիւնէ համարու
Ստամբուլովն եւ Ռադոսլաւովն քաղաք
կան կուսակցութիւններն իրար հետ մի
նալը: Միացեալ կուսակցութեան պար
զլում իրզանալ Ռադոսլաւովը, որի ք
ղաքական լաթիկամենը կերելում է
միանալ Ստամբուլովն կողմնակից
հետ միայն այն պատճառով, որ իր կ
էնն կրում, թէ վերջիններս անաղկ
կերպով ժպտքիկ են իրենց յարաբեր
թիւններն իշխանի հետ: Այժմ, որ պ
րազդուիւր Ռադոսլաւովն է հանդիս
նում, աշղ հարկաւն, ըստ երկութի
անգամ է կատարում:

Типогр. А. О. Меликъ-Шахназарянца. Воронц. Набережн. Церковный дом.